

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ДЛЯ ДІТЕЙ

**Гармонія всесвіту у розмаїтті кераміки:
(До 85-річчя від дня народження
скульптора-кераміста Ольги Рапай)**

Буклет

Київ 2014

Матеріал підготували:

В. В. Невишна, О. М. Тімочка, Н. В. Загайна, С.В. Кисельова,
Н.П. Сисоєва, О.М. Качанова

Літературний редактор: Н. М. Кійко

Відповідальна за випуск: А. І. Гордієнко

Буклет присвячено 85-ій річниці від дня народження відомої української майстрині керамічного мистецтва Ольги Перецівни Рапай (1929-2012 рр.), який містить інформацію про життя та творчість художниці, перелік електронних ресурсів та бібліографічний список літератури.

«Творча спадщина Ольги Рапай — це дорогоцінний сплав, у якому національний досвід української культури збагачується загальноєвропейським і де пульсує живий зв'язок часів — минулого та сьогодення»¹

З. Чегусова, мистецтвознавець

Творчість Ольги Рапай, як і її життя, унікальна та неповторна в культурному спадку нашої країни. Українська художниця-керамістка, член Національної спілки художників України — Ольга Перецівна Рапай — людина виняткова, як у своїй творчості, так і у повсякденному житті. Її авторські роботи невід'ємною складовою культурного надбання нашої держави, внівши власний особливий підхід у мистецтво кераміки у подальшому.

Надзвичайно харизматична, інтелігентна, з відкритою душею та привітним серцем до усього оточуючого. Вона прожила життя, пронизане гіркотою несправедливості та жорстокістю оточуючої системи, байдужою до цінності людської особистості, насичене важкими випробуваннями, перипетіями і труднощами, проте, наперекір усім тяжбам, її роботи сповнені усмішок та веселощів, жаги та любові до життя.

¹Чегусова З. Ольга Рапай. Закохана в куточок Землі, який зветься Україною... [Електрон. ресурс] / З. Чегусова // Час і Події : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.chasipodii.net/article/9684/>

Народилася Ольга Перецівна Рапай (Маркіш) 1 серпня 1929 р. у Харкові. Її мати — Зінаїда Іоффе — філолог, перекладач та редактор, яка на початку 20-х років працювала у редакції одного харківського видання, та батько — Перец Маркіш — відомий поет, познайомилися у Харкові на авторському вечорі, на який він приїхав з Москви. Ця зустріч стала визначальною для молодих людей і вже згодом вони спільно працювали над редакцією українських перекладів віршів Переца. Вони покохали. Згодом народилася маленька Олечка. Проте, коли дівчинка була ще зовсім маленькою, їхні життєві шляхи розминулися. Та попри все, збереглися дружні стосунки, які пізніше відіграли важливу роль у збереженні життя майбутньої майстрині.

Дитячі роки Ольги проходили здебільшого у дідуся і бабусі в Чангарі, що у Запорізькій області. Зі спогадів скульпторки стає зрозуміло, що це був один з найпрекрасніших періодів її життя, який був сповнений тої справжньої дитячої безтурботності, у якій повинна жити будь-яка дитина. Кожен її приїзд до села минав у спокої і злагоді — з бабусяю вона любила відвідувати українські хати односельчан, а з дідусем, який багато подорожував світом, любила читати та слухати його захоплюючі розповіді, народні казки, легенди та вигадані небилиці. Одні з таких, здавалося б безтурботних провідин, припали на кінець 1932 року, коли українську землю охопили довгі місяці страшного голодомору. Хто і що саме тоді їв маленька Оля не пам'ятала, але якщо у хаті з'являлося зерно чи картопля, то обов'язково діставалося саме їй. На щастя, мамина сестра Анна допомагала, і родині спільними зусиллями пощастило вижити у ці вкрай скрутні часи, а головне у дитячу пам'ять не вкарбувалися жахливі спогади.

Лишень у 1934 році мати забрала Ольгу від своїх батьків, а згодом одружилася з Борисом Ткаченком — літератором, істориком, перекладачем. Після багатьох років поневірянь вони спільними зусиллями облаштували дім у Києві та оселилися на розі вулиць Інститутської та Ольгинської. Олі відразу сподобався Борис, вона його обожнювала,

називала Борею, та, можливо, любила навіть більше за рідного батька. Сам же Борис Ткаченко висловлював глибоку повагу Перецу Маркішу та часто повторював дівчинці слова: «Ти знаєш, який у тебе тато! Дуже гарний. Дуже талановитий».

Щасливий період спокою і любові тривав недовго. У 1937 році Бориса Ткаченка заарештовують, як ворога народу, і невдовзі розстрілюють, з матері беруть підписку про невиїзд, а згодом затримують як дружину ворога народу та засуджують на 10 років заслання у таборах. За таких обставин майбутнє дівчинки було вкрай сумнівним, адже на дітей «ворогів народу» чекав спеціальний дитячий будинок, де їх позбавляли усіх документів, щоб вони ніколи не могли розшукати своїх рідних. Попри все матері таки вдалося віддати Ольгу рідному батьку, який саме приїхав до Києва у робочих справах.

Наступні десять років дівчинка жила у батька в Москві і була позбавлена материнської любові, адже він мав нову сім'ю — дружину та двох синів. Цей період став непростим випробуванням, але необхідно було пристосовуватися до нового життя у малознайомій родині. Дім, куди потрапила восьмирічна Оля, був гостинним і привітним, поступово журба та туга за матір'ю пройшла і дитяче серце поринуло у звичайні будні, тим паче, що поруч було два брати — Симон і Давид. Культурна атмосфера нової оселі, де частими гостями були відомі письменники, поети та московська інтелігенція, посприяла швидкій адаптації у ній дівчинки. Між собою у родині здебільшого спілкувалися російською — власних дітей Перец Маркіш так і не навчив рідної мови, а от свої твори він писав мовою ідиш.

Усіх гостей, що відвідували дім, маленька Оля не запам'ятовувала, проте у її дитячій пам'яті вкарбувалися імена Олексія Толстого, Бориса Пастернака та Анни Ахматової, яка неперевершено перекладала вірші поета російською. У цьому осередку інтелектуальної творчості та літературно-поетичних інтересів діти завжди знаходили якусь цікавинку й для себе, адже дім був повен книжок, завдяки яким прищеплювали дітям прививали

інтерес та жагу до нових знань, не обмежуючи і не нав'язуючи ніяких уподобань. За таких умов вони отримували чітке розуміння таких понять як «інтелектуальна еліта», «улюблена робота», «домашня бібліотека».

У 1947 році з таборів звільняють матір, разом вони повертаються до Києва, де Ольга розпочне навчання у Київському державному художньому інституті. Але доля знову виявилася жорстокою до її батьків: її рідного батька арештовують як члена Єврейського Антифашистського Комітету, довго утримують в ув'язненні, катують та знущаються. Протягом 1949-1952 років його допитували, мордували, після чого 12 серпня 1952 року він був закатований сталінським режимом до смерті. Де знаходиться його могила достеменно невідомо, в ті часи таких людей ховали у братських могилах, не зберігаючи про них жодних відомостей.

Невдовзі із звинуваченням «член родини зрадника Вітчизни» затримали і саму Ольгу, студентку 5 курсу, безмежно закохану у свого однокурсника — Миколу Рапая. Здавалося б усе життя попереду, проте доля повела Ольгу Рапай іншим шляхом. Чи то на щастя, чи то навпаки — засудили її спочатку на заслання до Сибіру, а потім до північного Казахстану, а не у табори, де до людей ставились як до непотребу... Багатим на випробування та приниження виявилось заслання, проте найважчим ударом стала розлука з коханим.

У вигнанні дівчині довелося працювати у колгоспі, трохи пізніше доля їй усміхнулася — вона познайомилася з Кирилом Васильовичем Гвоздиком — художником-бойчукістом, який також перебував у засланні. На чужині разом з дружиною вони побудували хату, вимазали її глиною та побілили, посадили довкола черемшину (вишні там не росли), щоб було як в Україні. Ця хатина далеко від рідного краю стала осередком українського духу, тут збиралися не лише українці, двері були відчиненими для усіх однодумців. Саме тут, у атмосфері гостинності та спільного горя, коли серце линуло до родини та коханого, вона віднайшла віддушину у творчій

праці — стала допомагати художнику: носила воду, місила глину, робила дранку, замішувала розчини тощо.

Час від часу Ольгу приїздив провідати Микола, їхнє почуття пройшло важкі випробування і труднощі, проте, подолавши усі перепони системи, вони побралися. Він повернувся до Києва, а Ольга залишилася і на засланні народила дочку Катерину. У 1955 році на хвилі відлиги, коли після смерті Сталіна звільняли несправедливо засуджених людей, Ольга Рапай повернулася у Київ до чоловіка. Закінчила, врешті-решт, навчання в інституті та отримала запрошення працювати на Київський кераміко-художній завод. Так, поступово, але впевнено, в життя майбутньої майстрині увійшла кераміка, яка стала сенсом усього подальшого творчого шляху Ольги Рапай.

«За освітою я не кераміст. Закінчила факультет скульптури Київського художнього інституту (1956 р.). Отримала запрошення на посаду скульптора-фарфориста на Київський кераміко-художній завод. Отак відбулася зустріч із керамікою, яка визначила подальше життя. Керамічна маса, колір, вогонь, фантастичні перетворення, що відбувалися у печі під час випалу — все те було для мене мало не дивом. Поки холоне піч, незбагненне хвилювання, тривога проймають кераміста: які несподіванки, які прикросі чи радощі на нього чекають. Згодом зрозуміла, що кераміка — матеріал прекрасний. Невичерпний, нескінченний...» — зізнавалася Ольга Перецівна.²

Її одержима захопленість художньою керамікою перетворилася на самовіддане служіння мистецтву. Саме у ньому вона віднаходила порятунк від усіляких труднощів та життєвих перипетій. Майстриня була переконана, що завдяки майстерним людським рукам і вогню вона, — глина — може стати міцнішою від заліза, довговічнішою за граніт і

²Чегусова З. Ольга Рапай. Закохана в куточок Землі, який зветься Україною... [Електрон. ресурс] / З. Чегусова// Час і Події : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.chasipodii.net/article/9684/>

прекраснішою за найкоштовніше каміння. І справді, світ образів, втілений у надзвичайних роботах Ольги Рапай, залишається актуальним і до нині, він святковий, напрочуд життєрадісний і людський, насичений фантазійним різнобарв'ям та неповторною мистецькою індивідуальністю.

Розпочинався творчий шлях майстрині з декоративної фарфорової скульптури малих форм. Однією з перших добре відомих творчих робіт, створеною у 60-х роках ще на Київському кераміко-художньому заводі, є серія «Джаз», до складу якої входять фігурки співачки, барабанщика за установкою, контрабасиста та здвоєна фігурка саксофоністів. Появі цієї яскравої та стильної серії сприяла політична ситуація тих часів, а саме відгомін заборони та гоніння джазу у Радянському Союзі, який піддавався жорсткій критиці як «ворожа буржуазна культура». Відомо, що Ольга Рапай

по-своєму оцінювала загальноприйнятту точку зору громадськості щодо нерівності та несправедливості, не піддаючись усталеним поглядам широкого загалу. А тому лаконічні зовні, розписані барвистими кольорами, ці фігурки були яскравим прикладом зухвалого духу джазової культури, яка, як ковток свіжого повітря, напрочуд позитивно була сприйнята музичною спільнотою.

Особливу увагу та щире захоплення майстрині викликала самовіддана праця циркачів: акробатів, гімнастів, жонглерів, музикантів, клоунів та блазнів, які постійно сповнені ризику, веселощів та безтурботності мандрівного життя. Переважну частину життя вони проводять у дорозі, практично відмовляючись від комфорту звичайних людей та даруючи радість дітям і дорослим. У цих рисах можна прослідкувати схожість з тендітною душею самої керамістки, адже будь-який митець, перебуваючи у постійному творчому пошуку, сповнений відчуттям свободи та жаги до неї, власними руками ізолює себе від оточуючого світу, що призводить до відлюдкуватості, а іноді і самотності.

Окрему нішу у творчому доробку Ольги Рапай посіли керамічні скульптури жартівливих перевертнів, кумедних відьом та чортів, добрих вовкулаків та страхітливих людинозвірів, які часто зустрічаються у міфології та фольклорі. Ці напрочуд привабливі персонажі несли виключно

позитиву енергетику: «Зло — не для скульптури, — була переконана Ольга Рапай,— ця категорія має перебувати поза «територією мистецтва».³

Не можна оминати увагою безмежну закоханість Ольги Рапай в Україну, яка мріяла і вірила у прекрасне й щасливе майбутнє рідної землі. Ймовірно, саме тому близькими їй по духу були такі українські як Марія Примаченко, Марфа Тимченко, Собачко. Досить тривалий час на творчість майстрині впливало народне мистецтво — оптимізм, щирість, наївність та різнобарв'я кольорів. Працюючи художником на заводі, вона черпала натхнення зі скульптур народних майстрів — Івана Гончара та Омеляна Желєзняка. Їй імпонувало їхнє ставлення до природи в цілому та тваринного світу зокрема.

митці
Ганна
його

Вже дорослою Ольга буде пригадувати перші незабутні мистецькі спогади, пов'язані з дитинством: ще коли маленькою вона жила у бабусі і дідуся — в одній із сусідських українських хат допитливу дитячу увагу привернули звичайнісінькі двері зі скла, проте намальована на склі якимось сільським майстром троянда, вкарбувалася у пам'ять дівчинки на довго. Можливо, саме ця, здавалося б, маленька споминка з дитинства і стала підґрунтям фундаменту щирого захоплення українським мистецтвом, у якому широко використовуються народні мотиви і кольори. Однак її власна творчість, хоч і пронизана народними елементами, зовсім інша, народні мотиви не були самоціллю її творчості. Визначальним у її витворах мистецтва було поєднання і створення свого індивідуального

³ Чегусова З. Ольга Рапай. Закохана в куточок Землі, який зветься Україною... [Електрон. ресурс] / З. Чегусова// Час і Події : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.chasipodii.net/article/9684/>

світу, який заперечував існування у її житті та житті близьких їй людей усього трагічного, важкого і страшного.

Гармонія всесвіту і життя природи — саме цю ідею яскраво втілено у її керамічних панно загальною площею близько 300 кв², об'єднаних в один ансамбль за темою «Я люблю тебе, Україно!» (1986-1987 рр.) на фасаді Будинку державних художніх колективів, що на бульварі Т. Шевченка в Києві. Коли дивишся на цю

роботу, уявляєш будівлю, оповиту вздовж першого поверху святковими

килимами — вони вражають око своїм розмаїттям та тематикою, тут пташки і дивовижні тварини, дерева, квіти та казкові сюжети, що доповнюють один одного. Ця робота, безсумнівно, є прикладом найбільш органічного поєднання керамічного

живопису з архітектурно — просторовим ансамблем сучасної будівлі.

«...Це спроба висловити своє ставлення до етичних і, в першу чергу, екологічних проблем. Людина і тварина, рослина, річ і все інше...зрештою людина і природа. Мовою кераміки стверджую необхідність любити і берегти нашу планету. Вона така прекрасна й беззахисна...» — була

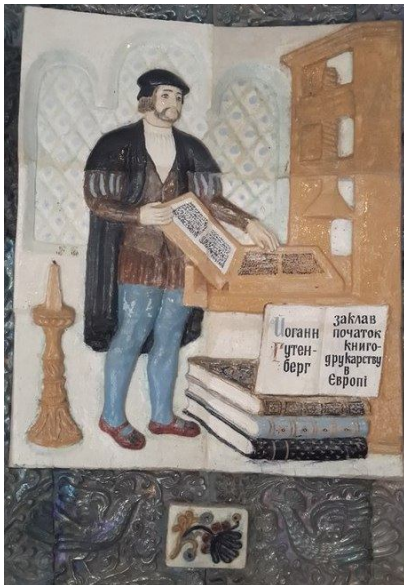
переконана Ольга Рапай.⁴ На щастя, під час реконструкції будівлі на початку 2000-х років усі плитки, а їх 252 у довжину та 8 у висоту, були повністю збережені для нащадків.

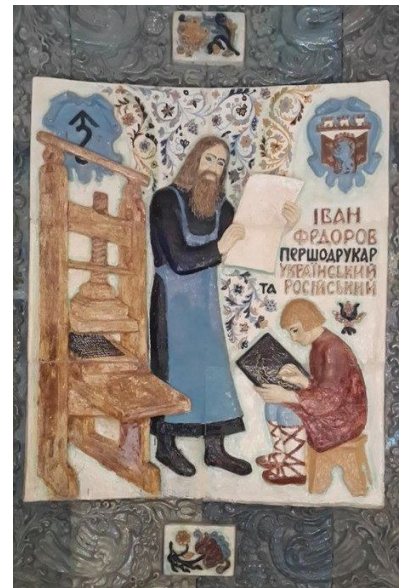
На жаль, інша доля спіткала роботу майстрині у готелі «Братислава». Після того, як будівля потрапила у приватні руки, усе внутрішнє оздоблення було зруйноване.

⁴ Чегусова З. Ольга Рапай. Закохана в куточок Землі, який зветься Україною... [Електрон. ресурс] / З. Чегусова// Час і Події : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.chasipodii.net/article/9684/>

Не менш надзвичайною керамічною феєрією є художнє оформлення приміщення Національної бібліотеки України для дітей. У цій роботі відобразилися усі найкращі риси притаманні мистецтву Ольги Рапай — його життєствердна

сила та інтелектуальність, поєднані зі сміливою фантазією. У інтер'єрі злагоджено поєдналися

керамічні панно «Казки народів світу», «Історія книги і друкарства», композиції, присвячені історії музики і народного мистецтва, та інші прикраси з шамоту і глазурованої глини. На одній із внутрішніх стін відтворена історія книгодрукування. З-поміж зображень старовинних папірусів, ієрогліфів, сучасних процесів книгодрукування, розмістилися чотири рушійні образи, що вплинули на розвиток книжкового мистецтва: німецький винахідник книгодрукування Іоганн Гутенберг, слов'янський першодрукар Іван Федоров та слов'янські просвітителі Кирило та Мефодій.

Надзвичайно цікавою творчою знахідкою є панно з шамоту на зовнішній стіні кімнати казок у Національній бібліотеці України для дітей, де зображені

різноманітні герої народних і літературних казок. Тут можна познайомитись з русалкою, лісовиком, мавкою та жар-птицею, зустріти крилатих коней та гусей-лебедів.

На вході до бібліотеки відвідувачів зустрічає скульптурний ансамбль у мармуровому басейні, з якого «виростають» химерні чудернацькі квіти.

Ця композиція справляє враження казкового підводного царства з фантастичним букетом, здається треба лишень пірнути і вдасться поринути у цей неймовірний світ фантасмагорії. Можливо, ця робота своїми абстрактними формами кожного окремого елемента покликана пробуджувати фантазію та демонструвати нескінченність розмаїття оточуючого світу.

В Україні Ольга Перецівна Рапай працювала до середини 2000-х років, проте хвороба не дала їй закінчити. На жаль, у нашій країні не можливо було зарадити цій недузі, тому 4 грудня 2009 року Ольга Перецівна виїздить до Ізраїлю де, хоч і не тривалий час, зберігали їй життя. Аж до самої смерті (1 лютого 2012 р.) вона проживала там у будинку для людей літнього віку, де за нею був належний догляд. До останніх днів вона вела студію кераміки, продовжуючи займатися улюбленою роботою, яка була рятівною і допомагала ізолюватися від зовнішніх хвилювань, роботою, без якої вона не мислила себе.

Поховали українську керамістку в Ізраїлі у Тель-Авіві.

Інформаційні джерела:

І. Інтернет-ресурси:

1. **Виставка кераміки та скульптури Ольги Рапай** [Електрон. ресурс] // Центр досліджень історії та культури східноєвропей. єврейства : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://ua.judaicacenter.kiev.ua/ru/exhibition_sculptures_ceramics_rapay/. — Назва з екрана.

Короткі біографічні відомості та фотографії робіт з кераміки, що були представлені на виставці у Національному художньому музеї України 20 квітня-13 травня 2007 року.

2. **Лемыш А.** Керамический мир Ольги Рапай [Електрон. ресурс] : [дитинство, родовід, творчість] / А. Лемыш // 2000. Еженедельник : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://2000.net.ua/weekend/kievljane/54440>. — Назва з екрана.

3. **Маркиш Д.** Волшебница веселого мира [Електрон. ресурс] / Д. Маркиш // Еженедельная газета «Еврейское слово» : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.e-slovo.ru/562/12poll.htm>. — Назва з екрана.

Брат про життя та творчість О. Рапай.

4. **Ольга Рапай** : альбом / [авт. текстів: Діана Ключко та ін.]. — К. : Дух і літера, 2007. — 93 с. : ілюстр. — Режим доступу: <http://issuu.com/judaicacenter/docs/bel1ef1293e97c3>. — Назва з екрана.

Електронна версія художнього альбому, що вміщує кольорові фото та опис робіт майстрині.

5. **Петровская Е.** Мир Ольги Рапай [Електрон. ресурс] : [своєрідність образів керамічної скульптури] / Е. Петровская // Еврейская конфедерация Украины : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://www.jewukr.org/observer/eo2003/page_show_ru.php?id=2030. — Назва з екрана.

6. **Пинчевская Б.** In Memoriam: Ольга Рапай-Маркиш [Електрон. ресурс] : [життя та творчість видатної україн. керамістки] / Б. Пинчевская // Форум націй : газета Конгресу національних громад України : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.forumn.kiev.ua/2012-02-117/117-13.html>. — Назва з екрана.

7. **Рапай-Маркіш Ольга Перецівна** [Електрон. ресурс] : [коротка біограф. довідка] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Рапай-Маркіш_Ольга_Перецівна. — Назва з екрана.

8. **Рапай О.** «После расстрела моего отца, советского поэта Переца Маркиша, гэбисты пришли за мной...» [Електрон. ресурс] : [спогади художниці про батька та роки заслання] / О. Рапай ; записала И. Лисниченко // События и люди : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://sobytiya.net.ua/archive,date-2008_12_29,article-hydrojnik_olga_rapaiy_posle_rasstrela/article.html. — Назва з екрана.
9. **Хоменко Я.** Памяти Ольги Рапай-Маркиш [Електрон. ресурс] : [враження автора від зустрічі з майстринею 1 квітня 1995 року] / Я. Хоменко // The Art Story : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://manon-gabrielle.livejournal.com/107319.html>. — Назва з екрана.
10. **Хрусьлінська І.** Портрет Ольги Рапай-Маркиш, українсько-єврейського скульптора [Електрон. ресурс] : [історія життя та доля близьких О. Рапай] / І. Хрусьлінська // Україн. журнал : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://ukrzurnal.eu/ukr.archive.html/312/>. — Назва з екрана.
11. **Чегусова З.** Ольга Рапай. Закохана в куточок Землі, який зветься Україною... [Електрон. ресурс] : [життєвий та творчий шлях художниці-керамістки] / З. Чегусова // Час і Події : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.chasipodii.net/article/9684/>. — Назва з екрана.

II. Бібліографічний список:

1. Дарувати світ радості : [про презентацію персон. вист. О. П. Рапай у 2007 р. в Нац. худож. музеї України у Києві] / фото В. Заїки // Уряд. кур'єр. — 2007. — 12 трав. — С. 16.
2. Ключко Д. Дитяче і мудре від Ольги Рапай : у Нац. худож. музеї України проходить вист. відомої майстрині : [біогр. довідка, особливості мотивів та образів у творчості] / Д. Ключко // День. — 2007. — 11 трав. — С. 24.
3. Кункіна Р. Майстри несхожі поміж собою : [вист. творів скульптора О. Рапай та графіка О. Губарєва у Києві] / Р. Кункіна // Вітчизна. — 1968. — № 7. — С. 224.
4. Ольга Рапай [Образотворчий матеріал] : альбом : [фотоальб. керам. робіт О. Рапай і відгуки про її творчість] / авт. текстів : Д. Ключко, Ш. та І. Берребі, Ж. Ніва [та ін.] ; фото : К. Сачек, В. Хлебцевіч, «Студія Чірко». — К. : Дух і літера, 2007. — 94 с. : фотоілюстр.

5. Ольга Рапай [Образотворчий матеріал] : скульптура : [твор. шлях мисткині] / Спілка худож. Української РСР ; [авт. тексту Р. Даскалова]. — К., 1968. — [10] с. : фотоілюстр.
6. Ольга Рапай [Образотворчий матеріал] : скульптура ; декорат. мистец. ; монумент. мистец. : каталог вист. творів / Спілка худож. Україн. РСР ; Київ. орг. спілки худож. Україн. РСР ; авт. вступ. ст. В. П. Цельтнер ; упоряд. каталога О. Ф. Федорова. — К. : Поліграфкнига, 1983. — 35 с. : фотоілюстр.
7. Павлов В. Виставка творів Ольги Рапай : [нар. мотиви у творчості мисткині] / В. Павлов // Образотв. мистец. — 1985. — № 1. — С. 31.
8. Рапай О. Керамический мир Ольги Рапай : [скульптор про свою родину та творчість] / О. Рапай ; інтерв'ю А. Лемьша // Еженедельник 2000. — 2005. — 14 июля. — С. 7.
9. Рапай О. Краса з глини : [про колекцію гончарних виробів в музеї укр. нар. мистец.] // Барвінок. — 1975. — № 11. — С. 12-13 : фотоілюстр.
10. Рапай-Маркіш Ольга : [коротка довідка про життя та творчість] // Енциклопедія українознавства / голов. ред. В. Кубійович. — Перевид. в Україні. Репринт. відтворення вид. 1955-1984 рр. — Л., 1998. — Т. 7. — С. 2468.
11. Триколенко О. Ольга Рапай, яка любила творити прекрасне : [про мемор. вист. скульптора] / О. Триколенко // Образотв. мистец. — 2013. — № 2. — С. 107.
12. Фрагменти портрета : [про творчість худож. А. Г. Лимарева] / О. Рапай, М. Хапчик, О. Лишега [та ін.] ; матеріал підгот. Н. Васильченко // Київ. — 1989. — № 7. — С. 157-160.
13. Чегусова З. Закохана в куточок Землі, який зветься Україною... : [біогр. та творчість] / З. Чегусова // День. — 2012. — 15 лют. — С. 8 : портр.
14. Чегусова З. Зачарована народним мистецтвом : Ольга Рапай / З. Чегусова : [особисте життя мисткині-кераміста, сповнене переслідувань рад. владою та її унікальну творчість, що спиралася на нар. традиції і образи] // Образотв. мистец. — 2013. — № 2. — С. 108-109.